

Павлова Т.С.,

*науковий співробітник відділу початкової освіти
імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України*

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У РЕЗУЛЬТАТАХ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Дослідники (Т. Байбара, Н. Бібік, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Савченко та ін.) визначають, що кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних знань, умінь, навичок, емоцій, цінностей, ставлень, поведінкових компонентів – усього того, що можна реалізувати у навчально-виховному процесі.

Розглядаючи компетентність як результат початкової освіти, О. В. Онопрієнко виділяє такі її аспекти:

- засвоєння певної системи знань, способів діяльності, вміння виявляти ціннісне ставлення;
- здатність самостійно діяти в навчальних і життєвих обставинах на основі сформованого досвіду.

Щодо екологічної компетентності, то вчені (І. Андрусенко, Т. Байбара, Н. Коваль) особливе місце відводять таким результатам:

- гуманне ставлення до живих істот;
- прагнення до пізнання природи;
- розуміння практичної цінності природи як джерела існування людини;
- розуміння краси навколишнього світу.

У Державних стандартах початкової освіти, відповідних програмах відстежується виразне спрямування на реалізацію краєзнавчого, екологічного принципів, що передбачає відображення у змісті зв'язків між неживою і живою природою (залежність росту і розвитку рослин від світла, тепла, вологи); зв'язок зовнішнього вигляду тварини від середовища проживання, способу живлення. Важливим аспектом екологічного змісту є розкриття діяльності людини стосовно природи.

У змістовій лінії Стандарту «Людина і природа» ці напрями конкретизовано таким змістом: методи дослідження природи; взаємозв'язки та взаємозалежності людини і природи; створення і використання людиною природничих знань, матеріалів, виробів і технологій; відповідальна діяльність людини у природі; правила поведінки в природі; участь дітей в природоохоронній діяльності.

Зокрема, велика увага приділяється нормам поведінки серед природи, оцінюванню прикладів позитивного і негативного ставлення до навколишнього світу, участі в елементарній природоохоронній діяльності.

Як підкреслює Т. Байбара, компетентність є цільовим і результативним компонентом процесу навчання. Відповідно до діяльнісної форми представлення компетентність позначається через «уміння» з урахуванням обставин її реалізації. Серед діяльнісних форм розвитку екологічної компетентності молодших школярів вчена визначає дослідницьку діяльність учнів.

За нашими даними, ефективність організації дослідницької діяльності учнів передбачає реалізацію таких дидактичних умов:

- відбір змісту дослідницької діяльності про навколишній світ, який учням добре відомий;
- включення в активну пізнавальну діяльність, оскільки об'єкти вивчення можна сприймати безпосередньо; застосовувати практичні методи навчання, що у навчальному процесі створюють умови, за яких дитина виступає суб'єктом діяльності;
- використання набутих учнями знань у знайомих, змінених, нових педагогічних ситуаціях, що впливатиме на розвиток її досвіду індивідуальної творчої діяльності;
- створення ситуацій для самовираження, організації комунікативного спілкування, застосування у навчальному процесі елементів дискусії, що є ефективними засобами розвитку особистості;
- використання об'єктів навколишнього світу для розвитку естетичних почуттів, емоцій, екологічної та етичної культури.

Список використаних джерел

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник / Т. М. Байбара. – К.: Веселка, 1998. – С. 334. – (Трансформація гуманіт. освіти в Україні). 128
2. Бібік Н. М. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. / Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко, В. О. Мартиненко та інші. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 346 с.
3. Онопрієнко О. В. Інструментарій оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання молодших школярів: методичний посібник / О. В. Онопрієнко. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. – 72 с.